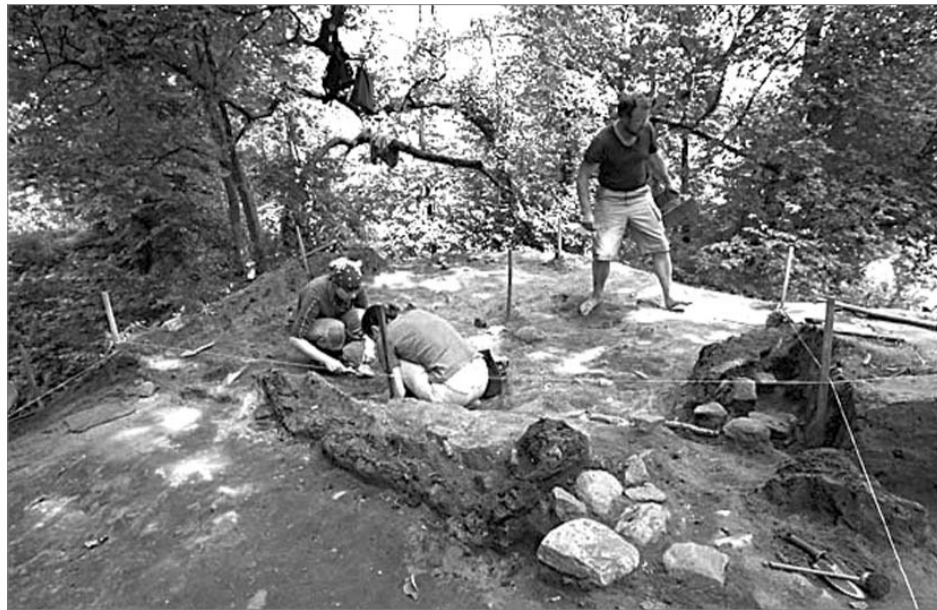

ed elanikud ei teadnudki, et on setod

KAEVAMISTEL: nii näevad välja kaevamistööd Setomaad rohkelt uurinud arheoloogi Heiki Valgu juhendamisel.

tud, kuid jääb selgusetuks, mis põhjusel. Lähimate küladeni on mitu kilomeetrit, seega asub koht täiesti kõrvalises kandis. Tulevased täpsemad uuringud võivad paiga salapärasse teatud selgust tuua.

Kahjulik inimtegevus

Lisaks uutele avastustele püüdsime kontrollida ka juba teadaolevaid leiukohti. Näiteks leiti juba 1950-ndatel aastatel Obinitsas majandilauda ehi-

tamisel maa seest vana kirves, mis võiks kuuluda viikingiaega (800–1050). Sel korral heitsime põgusa pilgu lautade ümbrusesse ning tegime kindlaks, millise lauda ehitamisel täpselt kirves leiti. Samuti käisime mitmel juba muinsuskaitse alusel objektidel, et kontrollida, kas muististega on kõik korras. Paraku tuli mõnikord tõdeda, et hoogne inimtegevus on näinud seni ajahambale vastu pidanud muistist. Näiteks on Laossina

külast asfaltteele viivat pinnaseteed laiendatud nii, et see on ära lõhkunud kõrval asuva muinasaegse pikk-kääpa otsa.

Vene poole jääva Setomaa muististe olukord on nukker. Metallidetektoritega «aardekütid» rüüstavad kalmeid ning teisi vana aja mälestisi nõnda, et kogu maa on juba üpris tühjaks tehtud. Riiklik kaitse on Venemaal nõrk ning ei suuda tagada muinaspärandile piisavat kaitset. Kui olukord samamoodi

edasi kestab, pole Ida-Setomaa peagi enam midagi uurida: talt justkui varastatakse

Kui teate oma kodukandis mõnda vana kalmistut, kääbast või muud vanaaegset muistist, siis palun hoidke teda nii, nagu ta on. Tegemist on meie kõigi minevikuga.

Need, kes on maetud vanaaegsetele kalmekohtadele, võivad olla meie eneste vaaremad ja -isad. See on vägagi võimalik, isegi kui me seda ise ei tea. Li-

saks tasub pöörata tähelepanu, mida teavad ja räägivad vanemad inimesed ümbruskonnast ja endisaegsest elust ning mida nad on oma vanematelt kuulnud.

Nende meenutused ja teadmised võivad ulatuda ajas väga kaugele tagasi. See võib kõlada pisut paatoslikult, ent tänastel noortel on suur ülesanne hoida oma vanemailt ja vanavane-mailt saadud pärandit. Arheoloogia on üks viis mõõdanikust

midagi teada saada, suuline pärimus teine viis. Koos moodustavad nad terviku. Nimi ja jutt annavad paigale tähenduse ning tänu sellele muutub maastik meie ümber rikka ajaloo ja mõttega paigaks, muutub kodukohaks.

Muistised ja rahvapärinus pole vaid turistidele imetlemiseks. Eelkõige on ta mõeldud ikkagi oma inimestele, kellel on ühtlasi privileeg ja kohustus seda hoida. ■